

kort tid. Dette stiller store krav til omstillings- evne, kompetanse og kapasitet i alle deler av utlendingsforvaltningen, både i politiet, uten- rikstjenesten, Utlendingsdirektoratet og Utlen- dingsnemnda. I tillegg stilles det krav til en rekke myndigheter i forbindelse med etable- ring og nedbygging av mottakstilbud, boset- tings- og integreringsarbeid. Styring av og res- sursfordeling til de ulike virksomhetene i utlen- dingsforvaltningen må derfor ses i sammenheng.

For kommende år vil Regjeringen framheve føl- gende hovedutfordringer på de delene av utlen- dingsfeltet som Justisdepartementet har ansvar for:

- Utlendingsforvaltningen har et høyt antall saker til behandling. Innenfor flere sakskategori- er saksbehandlingstiden for lang med den følge at man har større restanser enn ønskelig. Organisering og arbeidsmetoder i utlendings- forvaltningen må videreutvikles for å sikre rask og korrekt behandling av utlendingssaker og redusere antall ubehandlede saker.
- Det er viktig å verne om asylinstituttet og mot- virke at dette bevisst utnyttes av personer som ikke har behov for beskyttelse. Norsk asylprak- sis skal i hovedtrekk samsvare med praksis i andre sammenlignbare land, og ta hensyn til utviklingen på EU-nivå.
- Et betydelig antall asylsøkere som har fått avslag på sin asylsøknad og andre utlendinger uten lovlig oppholdsgrunnlag, velger å opp- holde seg ulovlig i Norge. Denne situasjonen forsterker behovet for en målrettet utlendings- kontroll og ytterligere effektivisering av retur- arbeidet.

1.11 Terrorangrepene 22. juli 2011

1.11.1 Innledning

Den 22. juli 2011 vil prege Norge som nasjon i lang tid. Åtte mennesker mistet livet i bombeek- splosjonen i regjeringskvartalet. 69 døde som føl- ge av angrepene på Utøya. Mange mennesker ble skadd og enda flere ble berørt som ofre eller pårø- rende. I tillegg medførte terrorhandlingene bety- delige materielle skader. Regjeringen har under- streket at hat og terror skal møtes med mer demo- krati, mer åpenhet, men aldri naivitet.

Det har i etterkant av angrepene 22. juli vært et stort behov for informasjon både hos berørte enkeltpersoner og media. Justisdepartementet vil med dette gi en foreløpig redegjørelse knyttet til

angrepene som rammet regjeringskvartalet og Utøya den 22. juli 2011. Formålet med redegjøre- sen er å gi et bredere beslutningsgrunnlag for Stortingets arbeid med statsbudsjettet 2012 og lovgivers vurdering av eventuelle behov for lov- endringer før 22. juli-kommisjonen har slutført sitt arbeid, og evalueringene som er igangsatt i Politidirektoratet (POD) og PST er ferdigstilt.

Redegjørelsen er basert på den informasjonen Justisdepartementet har innhentet frem til 21. sep- tember 2011. Det er igangsatt en omfattende etter- forskning. Mange spørsmål om hendelsesforløpet knyttet til angrepene vil først være klarlagt når endelig dom foreligger.

I det følgende vil Justisdepartementet orien- tere kort om angrepene 22. juli, bistand til ofre, pårørende og etterlatte og nasjonale minnemarke- ringer, mandat for kommisjonens uavhengige gjennomgang, rammene for politiets og PSTs eva- luering, terrorberedskaps- og samfunnsikker- hetsarbeidet forut for 22. juli og tiltak som er iverksatt eller under arbeid for styrket samfunns- sikkerhet og terrorberedskap etter angrepene.

1.11.2 Angrepene 22. juli

Fredag 22. juli ca. kl. 15:30 om ettermiddagen ble regjeringskvartalet i Oslo rammet av en kraftig eksplosjon. Eksplosjonen medførte tap av men- neskeliv, skadede personer og store materielle ødeleggelser. Ca. kl. 17:30 mottok Nordre Buskerud politidistrikt og Oslo politidistrikt meldinger om skyting på Utøya. Mange liv gikk tapt i angre- pet, og en rekke personer ble skadet.

Nordre Buskerud politidistrikt ledet politiets aksjon på Utøya, med bistand fra Oslo politidis- trikt herunder beredskapstroppen. Politidirekto- ratet gav i løpet av kvelden Oslo politidistrikt ansvaret for å koordinere den operative innsatsen i de to berørte politidistriktene. Riksadvokaten besluttet at Oslo politidistrikt skulle ha ansvaret for etterforskningen av begge angrepene.

I angrepene ble det trukket på betydelige res- surser fra Oslo og Nordre Buskerud politidistrik- ter, omliggende politidistrikter, Kripas, UP, flere brannvesen, helsevesen, Sivilforsvaret, Forsvaret, frivillige og andre aktører. Innkalling av mannska- per fra Politireserven ble fortløpende vurdert for bruk i Oslo til bl.a. vakt hold, men ut fra utviklin- gen i situasjonen ble det ikke funnet påkrevd på grunn av tilstrekkelig tilgang på andre mannska- per. I tillegg var flere nødmeldingssentraler i Oslo- området (110, 112 og 113) involvert.

Politiet iverksatte bl.a. en omfattende sikring av flere objekter, særskilt avpatruljering og vakt-

hold, samt gjeninnførte kontroll av indre Schengen-grense. Det ble også iverksatt luftomsrestriksjoner over Utøya.

Helse Sør-Øst RHF utløste katastrofealarm med mobilisering av tilgjengelig personell og ressurser i aktuelle helseforetak, og delegerte ansvaret for koordinering til Oslo Universitetssykehus HF. Pasienter ble fordelt til ulike sykehus og legevakt etter type og alvorlighet på skade. Også spesialist- og kommunehelsetjenesten mobiliserte ressurser.

Det var to «Sea-King» redningshelikopter i Oslo om kvelden 22. juli, ett kom fra Rygge og ett fra Ørlandet flystasjon. Et av helikoptrene var plassert i Oslo for å øke luftambulanskapasiteten. Det andre helikoptret fraktet Forsvarets bombegruppe til Oslo og var deretter til disposisjon for politiet.

I akuttfasen prioriterte kommunene etablering og drift av kriseteam og telefonnummer for berørte, kontakt og aktiv oppfølging av de direkte berørte personer og familier. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress deltok aktivt i både Helsedirektoratets og tjenesteapparatets faglige håndtering av katastrofen.

For å unngå forsinkelser i politiets ressurstilførsel fra Forsvaret, da justisministeren oppholdt seg utenfor Oslo, ga justisministeren assisterende departementsråd fullmakt til å akseptere og videre sende alle politiets bistandsanmodninger om operativ og håndhevelsesbistand til Forsvarsdepartementet. Forsvaret gav en betydelig bistand til politiet gjennom omfattende styrker til objektsikring (vakthold rundt bl.a. Regjeringskvartalet, Stortinget og Slottet), helikopterstøtte, eksplosiv ryddetjeneste, samt bistod med materiell og utstyr. I tillegg hevet Forsvaret sin beredskap for å kunne understøtte politiet ytterligere ved behov, bl.a. ved Forsvarets spesialkommando.

Regjeringens kriseråd ble sammenkalt tidlig på ettermiddagen. Kriserådet skal ikke ha ansvaret for operativ ledelse, men overordnet strategisk koordinering samt frembringe bekreftet informasjon til Regjeringen. Regjeringens kriseråd avholdt to møter utover kvelden, og statsministeren og ansvarlige statsråder ble holdt orientert om utviklingen.

Under håndteringen av angrepene 22. juli inntok Justisdepartementet rollen som lederdepartement, og Regjeringens krisestøtteenhet (KSE) understøttet arbeidet. KSE har mobile løsninger og infrastruktur som gjør det mulig å operere fra flere steder. KSE har øvet på å ivareta sin funksjon bl.a. i Forsvarsdepartementet, og enheten flyttet raskt inn i lokaler i Forsvarsdepartementet etter

eksplosjonen i regjeringskvartalet. KSE har siden vært kontinuerlig operativ fra lokalene i Forsvarsdepartementet, men vil etter hvert flytte inn i Justisdepartementets midlertidige lokaler i Nydalen.

Nasjonalt sikkerhets- og beredskapsarbeid

Det overordnede prinsippet som ligger til grunn for alt nasjonalt sikkerhets- og beredskapsarbeid er prinsippet om ansvar, nærhet og likhet.

Ansvarsprinsippet innebærer at den etat som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon, også har ansvaret for å håndtere ekstraordinære hendelser på området.

Likhetsprinsippet betyr at den organisasjon man opererer med til daglig skal være mest mulig lik den organisasjon man har under kriser.

Nærhetsprinsippet innebærer at kriser organisatorisk skal håndteres på et lavest mulig nivå.

I en krisesituasjon er det etablert en ordning hvor det utpekes et lederdepartement som bl. a. har ansvaret for å utarbeide overordnede situasjonsrapporter, identifisere og vurdere behov for tiltak på strategisk nivå, påse at nødvendige tiltak innenfor eget ansvarsområde blir iverksatt, og ivareta nødvendig koordinering med andre departementer og etater og sørge for at det blir gitt koordinert informasjon til media og befolkningen.

I mindre alvorlige krisesituasjoner vil samordningen mellom departementene kunne ivaretas av lederdepartementet alene. I mer komplekse krisesituasjoner er det imidlertid behov for styrket koordinering mellom departementene. I slike situasjoner trer Regjeringens kriseråd i funksjon.

Regjeringens kriseråd består av følgende faste medlemmer; regjeringsråden ved Statsministerens kontor, departementsråden i Justisdepartementet, departementsråden i Forsvarsdepartementet, departementsråden i Helse- og omsorgsdepartementet og utenriksråden i Utenriksdepartementet.

Krisestøtteenheten (KSE) skal bidra med støttefunksjoner til lederdepartementet og Regjeringens kriseråd.

Bistand til pårørende og etterlatte, og nasjonale minnemarkeringer

I Oslo ble det opprettet et pårørendesenter på Stovner politistasjon 22. juli. Dette ble senere avviklet og flyttet til Ullevål sykehus og Rikshospitalet. På kvelden 22. juli ble det også opprettet et pårørendesenter på Sundvollen hotell under ledelse av Nordre Buskerud politidistrikt med bistand fra UP, Kripas, helsefaglig og annet perso-

nell. Det ble også opprettet et nasjonalt telefonnummer for pårørende.

Stortinget arrangerte en minnesamling den 1. august. I samråd med de politiske partiene på Stortinget besluttet regjeringen å arrangere en nasjonal minneseremoni søndag 21. august 2011. Kulturdepartementet hadde hovedansvaret for denne seremonien. I tillegg er det gjennomført flere arrangementer på Utøya for både etterlatte, overlevende og pårørende etter tragedien 22. juli. Arrangementene knyttet til Utøya ble planlagt og gjennomført under ledelse av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Arrangementene for de etterlatte og pårørende ble gjennomført i godt samarbeid mellom alle aktører på tvers av sektorer og mellom det offentlige, frivillige og næringslivet. Ca. 500 personer deltok direkte i planleggingen og gjennomføringen.

Foruten DSB og politiet, var ansatte fra helse-sektoren, Sivilforsvaret, Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Forsvaret, Redningsselskapet og Arbeiderpartiet involvert i arbeidet med arrangementene. I tillegg deltok et stort antall personer fra lokale myndigheter, lokalt næringsliv og privatpersoner i arbeidet.

Det ble gjennomført en minnemarkering for ansatte ved regjeringskvartalet 8. august, og det ble også gjennomført en samling for de etterlatte og berørte i regjeringskvartalet lørdag 20. august. Fornyings- administrasjons- og kirke- departementet hadde ansvaret for dette.

Helsepersonell var til stede under samtlige arrangementer.

Regjeringen besluttet at staten skulle gi et tilskudd til dekning av utgifter i forbindelse med gravferd og minnesamvær for terrorofrene. Det ble utbetalt 100 000 kroner til hver familie til dekning av gravferd og minnesamvær. Regjeringen har også tatt initiativ til en midlertidig tilskuddsordning som på en rask måte skal dekke reise- og oppholdsutgifter som pårørende og etterlatte har hatt som en direkte følge av terrorhandlingene 22. juli 2011.

22. juli-kommisjonen

I samråd med de politiske partiene på Stortinget, oppnevnte Regjeringen ved kongelig resolusjon 12. august 2011 en kommisjon for å gjennomgå angrepene på regjeringskvartalet og Utøya den 22. juli 2011 (22. juli-kommisjonen).

Kommisjonen er gitt følgende oppgave:

«Hensikten med kommisjonens arbeid er å foreta en gjennomgang og evaluering for å trekke

lærdom fra hendelsene med sikte på at det norske samfunnet skal kunne stå best mulig rustet til å avverge og møte eventuelle fremtidige angrep, samtidig som en tar vare på sentrale verdier i det norske samfunnet som åpenhet og demokrati.

Kommisjonen skal kartlegge alle relevante sider ved hendelsesforløpet og kan foreta de undersøkelser den mener er nødvendige. Det inngår ikke i kommisjonens arbeid å ta stilling til straffeansvar eller annet rettslig ansvar i forbindelse med hendelsene, ei heller å vurdere politiets og påtalemyndighetenes etterforskning av anslagene. Det inngår heller ikke i kommisjonens arbeid å anslå det økonomiske omfanget av skader eller tap som følge av hendelsene.

På denne bakgrunn bes kommisjonen om å se nærmere på samfunnets og myndighetenes evne til:

- å avdekke planer om og avverge angrep
- å beskytte seg mot og redusere konsekvensene av angrep
- å håndtere situasjonen under og etter slike hendelser, herunder ivaretagelse av skadede og pårørende. Kommisjonen bes også se hen til at mange av de berørte var unge.

Kommisjonen skal fremme forslag om de tiltak den mener er nødvendige for å få en bedre fremtidig beredskap. Kommisjonen står fritt til å vurdere andre forhold og tiltak som gjennomgangen viser at det er behov for. De økonomiske og administrative konsekvensene av tiltak skal, så langt det er hensiktsmessig og mulig innenfor tidsfristen for kommisjonens arbeid, utredes i samsvar med reglene i utredningsinstruksen.

Kommisjonen kan innhente opplysninger fra ulike kilder, herunder tjenestemenn i departementene, politiet, helsevesen, brannvesen, direktorater mv.

Det forutsettes at kommisjonen tar i mot synspunkter fra alle pårørende som ønsker det. Tilsvarende gjelder synspunkter fra andre personer som direkte ble berørt av hendelsene. Kommisjonen kan innhente ekstern kompetanse til bruk for kommisjonens arbeid.

Kommisjonen gis frist til 10. august 2012. Kommisjonen kan anmode om utsatt frist dersom dette er ønskelig av hensyn til kommisjonens arbeid, for eksempel dersom det er hensiktsmessig å avvende domsavsigelse fra førsteinstans behandling av rettssak mot gjerningsmannen eller resultatet av andre evalueringer eller undersøkelser før den avgir sin rapport. Kommisjonen kan avgi delutredninger før den avgir sin endelige rapport.

Kommisjonen skal være uavhengig av regjeringen (Kongen i statsråd) og Statsministerens kontor i sitt arbeid. Kommisjonen skal avgi rapport til statsministeren.»

Politiets evalueringer

Politidirektoratets evaluering

Politidirektøren har besluttet å gjennomføre en omfattende evaluering av politiets håndtering av angrepene 22. juli i regjeringskvartalet og på Utøya. Det vises til mandat fra politidirektøren av 18. august 2011¹ om «formål, mandat og øvrige rammer for evaluering av politiets innsats». Evalueringsarbeidet er gitt følgende mandat:

Oppdraget er å evaluere politiets håndtering som følge av handlingene i Oslo og på Utøya, og derigjennom vurdere politiets kapasitet og kompetanse til å håndtere alvorlige, omfattende og komplekse hendelser. Det skal utarbeides en evalueringsrapport med anbefalinger om tiltak som kan bidra til å styrke politiets innsatsevne. De sentrale spørsmålene i evalueringen vil være knyttet til:

- I a) Varsling og situasjonsrapportering
 - alle nivå internt, og eksternt
 - intern informasjon til ikke-involverte egne ansatte
 - læringspunkter
- I b) Organisering, planverk, ledelse og samordning
 - organisering i politidistrikt og særorgan på alle nivå; strategisk, operasjonelt og taktisk, og i Politidirektoratet på strategisk og operasjonelt nivå mhht. linje/stab/linje, samt rådgivere og liaisoner mellom politienheter på taktisk nivå (politidistrikt og særorgan) og operasjonelt nivå (Politidirektoratet)
 - mellom politiet og eksterne beredskapsaktører (på alle nivå)
 - mellom politiet og frivillige
 - kapasitet (personell og materiell) og kompetanse blant egne, andre egne og underlagte innsatsstyrker
 - responstid for egne, andre egne og underlagte innsatsstyrker
 - samband og informasjonssikkerhet, herunder nødnett versus analogt samband og skjermingsverdig og annen taushetsbelagt informasjon
 - notoritet

- HMS: Personalomsorg på alle nivået og sikkerhet på taktisk nivå i gjennomføringsfasen for politiets innsatspersonell, samvirkende beredskapsaktørers personell samt frivillige
- læringspunkter
- II) Evakuerte og pårørende
 - organisering og ledelse i politidistrikt, særorgan og Politidirektoratet av disse funksjonene
 - gjennomføring med registrering og informasjon i tilknytning til pårørendetelefon, pårørendesenter, pårørendevarsling, pårørendeadministrator og pårørendekontakter
 - samvirke og samordning i pårørendesenter og i pårørendes og andre berørtes hjemkommuner
 - HMS: Personalomsorg på alle nivåer og sikkerhet på taktisk nivå i gjennomføringsfasen (politiets innsatspersonell, samvirkende beredskapsaktørers personell samt frivillige)
 - læringspunkter
 - III) Informasjon og mediehåndtering i politidistrikt, særorgan og Politidirektoratet
 - tilgjengelighet
 - budskap
 - medieanalyse
 - ansvar
 - samordning
 - bistand
 - HMS
 - læringspunkter

Evalueringsarbeidet ble påbegynt i uke 35 i 2011. Endelig rapport skal foreligge i uke 9 i 2012.

Politiets sikkerhetstjenestes (PST) evaluering

Sjef PST har besluttet å gjennomføre evaluering av PSTs arbeid både før og etter 22. juli 2011 og har opprettet to arbeidsgrupper til dette arbeidet.

Den ene evalueringsgruppa skal klarlegge hvorfor PST ikke var i stand til å avverge terroraksjonen 22. juli og foreta en foreløpig vurdering av om PST innenfor dagens rammer kunne gjort noe annerledes forut for terroraksjonen. Det vil være spesielt fokus på hva PST har gjort, hvorfor PST har håndtert saken slik, og hvorvidt noe kunne ha vært gjort annerledes.

Dette vil blant annet innebære en gjennomgang og vurdering av:

- a. PSTs håndtering av «Project Global Shield»
- b. Styringsdokumenter

¹ https://www.politi.no/Nyhet_10469.xhtml

- c. Beslutningsprosessene vedrørende prioriteringer
- d. Arbeidsprosesser
- e. Informasjonsflyten i analysesammenheng.

Den andre evalueringsgruppa skal kartlegge hvordan terroraksjonen 22. juli og tiden etterpå ble håndtert i PST og foreslå tiltak til forbedringer for å sikre en best mulig ivaretagelse av den totale beredskapen ved eventuelle nye hendelser.

Evalueringen skal ha fokus på PSTs rolle i en krisesituasjon, herunder hvilke planverk som foreligger og om det ble handlet i tråd med planverket. Områder som vil kunne omfattes av evalueringen er varslingsrutiner, beredskapsorganiseringen, trusselvurderingene, livvaktjenesten og mediehandteringen.

Denne evalueringen planlegges slutført medio februar 2012.

1.11.3 Styrket samfunnssikkerhet og terrorberedskap etter 11. september 2001

Innledning

Regjeringen har som en av sine viktige oppgaver å bekjempe alle trusler mot vårt demokrati og sikre befolkningens trygghet. PST og det øvrige politiet er sentrale aktører for å sikre nasjonens og befolkningens sikkerhet.

Regjeringen har en klar forventning om at politiet, herunder PST, utfører sine oppgaver effektivt, og med høykvalitet. Det vesentligste for disse etater er å avverge at det utføres terrorhandlinger på norsk jord. Det gjelder særlig for sikkerhetstjenesten som har dette som sin høyeste prioriterte oppgave. Regjeringen er opptatt av å ha en sikkerhetstjeneste og et politi som jobber målrettet med å forebygge og avverge av terror på norsk jord. Kampen mot terror er en kontinuerlig prosess.

Bevilgninger til sikkerhetstiltak 2001-2005

Etter terroraksjonene i USA 11. september 2001 ble bevilgningene til sikkerhetstiltak økt betydelig. I 2001 og 2002 ble det samlet gitt tilleggsbevilgninger under Justisdepartementets budsjett på i overkant av 300 mill. kroner, derav om lag 160 mill. kroner til politiet til ulike sikkerhetstiltak knyttet til livvakt, ambassadevakthold, utstyrsanskaffelser m.m., jf. St.prp. nr. 7 (2001-2002), St.prp. nr. 1 (2001-2002) tillegg nr. 4 og St.prp. nr. 54 (2001-2002). Ut fra en ny vurdering av situasjonen ble det i 2003 gitt en tilleggsbevilgning på

ytterligere 85 mill. kroner til sikkerhetstiltak, St.prp. nr. 83 (2002-2003) og i 2005 ble det gitt tilleggsbevilgninger på om lag 50 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 76 (2004-2005) og St.prp. nr. 65 (2004-2005).

Sårbarhetsutvalget

Sårbarhetsutvalget avleverte sin rapport i 2000 (NOU 2000: 24 *Et sårbart samfunn*) som ble behandlet i St. meld. nr. 17 (2001-2002) *Samfunnssikkerhet - Veien til et mindre sårbart samfunn*, jf. Innst. S. nr. 9 (2002-2003). Et av de mest sentrale forslagene til Sårbarhetsutvalget var en bedre samordning av samfunnets sikkerhets- og beredskapsfunksjoner, herunder å etablere et eget sikkerhetsdepartement. Sårbarhetsutvalgets rapport ble fulgt opp bl.a. ved ytterligere å styrke denne rollen, herunder ved organisatoriske endringer. De viktigste funksjoner som utvalget foreslo lagt til et eget sikkerhetsdepartement, er i dag samlet i Justisdepartementet. Justisdepartementet er tillagt et samordnings- og tilsynsansvar for samfunnssikkerhet ihht. kgl.res. 3. november 2000.

Sårbarhetsutvalgets rapport ble fulgt opp ved flere tiltak for å styrke samfunnssikkerhetsarbeidet. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) ble etablert i 2003. Videre ble Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) tillagt en faglig rapporteringslinje til Justisdepartementet. Regjeringen etablerte Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) i 2007.

Ved opprettelsen av Politidirektoratet 1. januar 2001 ble den faglige og administrative ledelse av politiet styrket. Politidirektoratet skal imidlertid bare i helt spesielle situasjoner gripe inn i operativ virksomhet. Dette kan for eksempel gjelde i saker av vesentlig nasjonal betydning, eller hvor det er helt nødvendig av hensyn til gjennomføringen av en politioperasjon. Slik inngripen kan skje ved at politidirektøren enten bruker sin instruksjonsmyndighet, selv overtar ansvaret for politioperasjonen, eller overlater ansvaret for denne til en annen politimester eller til sjefen for et særorgan.

Ved Politireform 2000 ble antall politidistrikter redusert fra 54 til 27 med virkning fra 1. januar 2002. Ett av målene med politireformen var å få mer robuste politidistrikter som skulle gjøres i stand til å håndtere større saker og hendelser. Videre ble det som en del av politireformen etablert operasjonssentraler i alle politidistriktene. Dette innebærer at alle politidistriktene har en døgnoperativ tjenesteenhet som kan motta henvendelser fra publikum og styre den operative tje-

nesten i politidistriktet. Politireformen innebar at alle politidistriktene har UEH-enheter (utrykningsenheter) med minimum et lag. Dette er personell som gjennomgår ytterligere opplæring i å håndtere skarpe oppdrag med våpen. For å sikre at politipersonell som skal delta i operativ virksomhet, herunder væpnede oppdrag, har nødvendig kompetanse, blir det gjennomført årlig 40 timers opplæring med etterfølgende godkjeningsprosedyre.

PST - budsjett

Skiftende regjeringer har styrket PST både økonomisk- og bemanningsmessig for å kunne håndtere mer komplekse saksforhold bl.a. knyttet til terror.

Bevilgningen til PST er, siden Regjeringen Stoltenberg II tiltrådte i 2005, nominelt økt med 61

pst., fra 240 mill. kroner i 2005 til 386 mill. kroner i 2011. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2009 ble PST styrket med 25 mill. kroner, og i revidert nasjonalbudsjett 2010 med 20 mill. kroner. I revidert nasjonalbudsjett 2011 ble PST styrket med 5,3 mill. kroner til bl.a. økt etterforskning og spaningskapasitet samt til nødvendige investeringer. I tillegg foreslår regjeringen å øke bevilgningen til PST med 21,9 mill. kroner i 2011 som en direkte oppfølging av angrepet 22. juli, jf. egen proposisjon som er fremmet med forslag om økte bevilgninger i 2011 til å håndtere de umiddelbare konsekvensene av angrepene I budsjettforslaget for 2012 foreslås det å styrke PST med 46,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2011.

De økte bevilgningene er bl.a. anvendt til kontraterrorarbeidet, anskaffelse av nødvendig utstyr samt til opprettelse av flere årsverk til livvakt-tjenesten.

Budsjettår	Oppr. tildeling	RNB+annet*	Totalt	Endring	Endring i %
2005	230,5	9,0	239,5		
2006	250,3	1,0	251,3	11,8	5 %
2007	260,5	11,0	271,5	20,3	8 %
2008	276,5	10,0	286,5	15,0	6 %
2009	317,9	25,0	342,9	56,4	20 %
2010	353,1	20,0	373,1	30,2	9 %
2011	380,6	5,3	385,9	12,8	3 %
2012**	427,0		427,0	41,1	11 %
Endring 2005-2012				187,5	78 %

* I tillegg til overføringer

** Forslag

Terrorlovgivning og etterforskningsmetoder

Gjennom det siste tiåret har vi sett en utvikling innen terrorlovgivningen. Før 2001 var det ingen straffebestemmelser som direkte rettet seg mot terrorisme. Bakgrunnen var at man anså norsk straffelovgivning for allerede å inneholde konkrete straffebud som rammet alle de typer av handlinger som terrorister kan tenkes å utføre, som drap, kidnapping eller fremsettelse av trusler. Vi hadde også straffebestemmelser som rammet allmennfaglige forbrytelser, som å volde ulykker.

I kjølvannet av terrorangrepet mot USA 11. september 2001 ble det raskt utarbeidet en provisorisk anordning som inneholdt regler om finan-

siering av terrorhandlinger samt frysing av formuesgoder med tilknytning til terrorhandlinger. I årene etter ble det vedtatt ulike endringer i både straffeloven og straffeprosessloven som tok sikte på å ramme ulike sider ved terrorisme. Den typiske situasjonen en hele tiden hadde for øyet var terrorisme utført ved et samarbeid mellom flere involverte aktører, noe bl.a. endringen som kriminaliserte inngåelse av terrorforbund viser (strl.1902 § 142 a c Ot. prp. nr. 61 (2001-2002) og Innst. O. nr. 70 (2001-2002)). Også endringer i reglene i straffeprosessloven om romavlytting og identifisering av kommunikasjonsanlegg (strpl. § 216 m og § 216 d.2.ledd bokstav c, se Ot.prp. nr. 60 (2004-2005) og Innst. O. nr. 113 (2004-2005)) viser at en fokuserte på å ramme planleg-

ging og utførelse av handlinger i et samarbeid mellom gjerningspersonene.

Flere lovendringer i denne perioden ble også vedtatt for å oppfylle Norges internasjonale forpliktelser. Selv om graden av nykriminalisering på dette grunnlaget var beskjedent, hadde likevel mer spesialiserte og eksplisitte straffebestemmelser den fordel at de i større grad synliggjorde straffansvaret for terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger.

Terrorbestemmelsene i straffeloven 1902 ble i det vesentlige videreført i straffeloven 2005 da terrorkapitlet ble vedtatt i 2008. På enkelte punkter ble straffansvaret utvidet i 2005-loven, særlig ved at det som ledd i gjennomføringen av en Europarådskonvensjon ble innført forbud mot oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger (strl. 2005 § 136, c Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) og Innst. O nr. 29 (2007-2008)). Tilsvarende endringer ble vedtatt i 2008 i straffeloven 1902, slik at de to lovene ble sammenfallende også på dette punktet (strl. 1902 § 147 c, se Ot.prp. nr. 79 (2007-2008) og Innst. O nr. 15 (2008-2009)). Tilbake står særlig to forskjeller: Definisjonen av terrorhandling er noe snevrere i straffeloven 2005 enn i straffeloven 1902, ved at det stilles strengere subjektive vilkår. På den annen side er den øvre strafferammen for grove terrorhandlinger fengsel inntil 30 år i 2005-loven, mens den er fengsel inntil 21 år i 1902-loven (som ikke skiller mellom terrorhandlinger og grove terrorhandlinger). Tredveårsgrensen er ikke inntatt i 1902-loven, og blir først gjeldende når den nye straffeloven settes i kraft.

Justisdepartementet arbeider med å følge opp Metodekontrollutvalgets utredning NOU 2009:15 *Skjult informasjon - åpen kontroll* som omhandler politiets etterforskningsmetoder og behandling av informasjon i straffesaker. Det er viktig å komme frem til løsninger som balanserer samfunnets behov for å avverge og avdekke kriminalitet på en effektiv måte med hensynet til borgernes rettsikkerhet og personvern.

Departementet har dessuten i noe tid arbeidet med et høringsnotat som tar opp spørsmålet om en ytterligere kriminalisering av handlinger som kan være forberedelse til terrorhandlinger. Lovendringer på terrorlovgivningens område har hittil hovedsakelig hatt for øye handlinger med flere involvert og hvor den typiske forberedelsen skjer i et samarbeid mellom disse. Handlingen 22. juli 2011 aktualiserer spørsmålet om hvorvidt eksisterende lovgivning i tilstrekkelig grad rammer forberedelseshandlinger når det bare er én gjerningsperson inne i bildet, såkalt soloterrorisme. Per i dag er det ikke mulig å si når høringsnotatet

vil bli lagt frem. Departementet vil bruke den tiden som kreves for å gå dypt inn i de dilemmaer en slik nykriminalisering reiser.

Stortinget har vedtatt at datalagringsdirektivet skal gjennomføres i norsk rett, jf. Prop. 49 L (2010-2011), jf. Innst. 275 L (2020-2011). Lovendringene skal tre i kraft innen 1. juli 2012. Data er et avgjørende verktøy for at politiet skal kunne forbygge og bekjempe alvorlig kriminalitet som terror. Endringene i ekomloven innebærer at teletilbyderne pålegges å lagre kommunikasjonsdata i seks måneder. Endringene i straffeprosessloven regulerer nærmere vilkårene for at politiet skal kunne benytte data i etterforskning av straffesaker. Utlevering av trafikkdata kan bare skje etter beslutning fra retten. Hovedvilkåret for at politiet skal gis tilgang, er at det foreligger skjellig grunn til mistanke om et straffbart forhold som kan medføre fire års fengsel eller mer. Det kreves dessuten at data antas å ha vesentlig betydning for etterforskningen.

PST har etablert en særskilt Åpne kilder-enhet (open source intelligence) som ledd i sin informasjonsinnhenting. Regjeringen vil øke innsatsen på dette området og foreslår derfor å bevilge 20 mill. kroner til dette arbeidet i 2012. PST kan behandle opplysninger som det tilligger tjenesten å utføre, jf. politiloven kapittel III A. Slike opplysninger kan behandles inntil de har vært undergitt kontroll som sikrer at det er et legalt registreringsgrunnlag for opplysningen. Opplysningen skal deretter slettes hvis det ikke er rettslig grunnlag for å registrere disse for videre oppfølging.

Samarbeid mellom politi, sikkerhetstjenester og andre aktører

PST er helt avhengig av et nært og tillitsfullt samarbeid med andre aktører - både nasjonalt og internasjonalt - for å lykkes. Nasjonalt er det et nært samarbeid og informasjonsutveksling med det øvrige politi. Samarbeid og informasjonsutveksling med andre nasjonale aktører, som for eksempel Nasjonal sikkerhetsmyndighet, utlendingsmyndighetene og tollmyndighetene, er også av avgjørende betydning. For å styrke PSTs internasjonale arbeid ble det i 2010 opprettet en stilling som spesialutsending for PST i Brussel. Stillingen inngår i personalet ved ambassaden i Brussel, men er faglig underlagt sjef PST. Hovedoppgavene er knyttet til kontakt med samarbeidende lands spesialutsendinger, samt å følge pågående arbeid i EU på PSTs arbeidsområder.

I januar 2008 ble det opprettet et særskilt samarbeid mellom PST og Etterretningstjenesten,

gjennom etableringen av en felles analyseenhet. I tillegg er det daglig kontakt og et nært samarbeid mellom PST og Etterretningstjenesten.

Bevilgninger knyttet til det øvrige politiet

Regjeringen har styrket politiets og påtalemyndighetens budsjetter. Bevilgningen (inkludert PST) har økt fra omlag 8,2 mrd. kroner i saldert budsjett 2005 til omlag 12,2 mrd. kroner i saldert budsjett 2011, en nominell økning på omlag 4 milliarder kroner (48, 8 pst). Oslo politidistrikt, som har ledet det operative- og etterforskningsmessige knyttet til angrepene ved Regjeringskvartalet og Utøya 22. juli, har fra 2005 til 2011 fått økt sitt budsjett fra 1,4 mrd. kroner til 1,9 mrd. kroner, det vil si en nominell økning på ca. 500 mill. kroner.

En av de største utfordringene i justissektoren de senere årene har vært å øke bemanningen i politi- og lensmannsetaten. Politidirektoratet har på oppdrag fra Justisdepartementet utredet politiets bemannings- og kompetansebehov fram mot år 2020. Regjeringen har i de siste års budsjettforslag lagt opp til en vesentlig styrking av politibemanningen ved å øke opptakene til Politihøgskolen, legge til rette for ansettelse av nyutdanna og øke antallet sivile stillinger i etaten, i tråd med anbefalingene i bemanningsrapporten *Politiet mot 2020*. Opptaket til Politihøgskolen (PHS) er siden 2006 doblet fra 360 til 720 studenter i 2010 og 2011, bl.a. ved å etablere politiutdanning i Kongsvinger og i Stavern. I perioden 2006-2011 blir det tatt opp 1 608 flere politistudenter ved PHS enn i perioden 2000-2005. Sammen med en betydelig styrking av antallet sivile stillinger i etaten, og særavtale om nye arbeidstidsbestemmelser i 2009, er den samlede politikraften styrket. Tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet viser at det per 1. mars 2011 var 1689 flere årsverk (politiutdannede + påtalemyndighet + sivile) i politi og påtalemyndigheten enn da regjeringen tiltrådte høsten 2005. Det har også skjedd en betydelig styrking av politikraften ved at sivilt personell har overtatt oppgaver som tidligere ble utført av politiutdannet personell.

Oslo politidistrikts beredskapstropp er et nasjonalt bistandsorgan. I tillegg til å bistå politidistriktene direkte ved konkrete aksjoner, bistår enheten politidistriktene med polititaktiske råd både på operasjonelt og strategisk nivå. Når beredskapstroppen utfører bistandsoppdrag utenfor Oslo politidistrikt er troppen underlagt den stedlige politimesteren. Beredskapstroppen er styrket med 20 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2011 for å anskaffe utstyr til beredskap-

stroppen. Det foreslås å øke bevilgningen med 25 mill. kroner i 2012 for ytterligere utstyrsanskaffelser.

I 2007 utgav Politidirektoratet *Politiets beredskapssystem del 1 (PBS I)* som senere er revidert og utgitt i ny form 1. juli 2011.

Politihøgskolens utdanningstilbud innenfor sivil krisehåndtering

Politihøgskolen har en rekke utdanningstilbud på flere nivå innenfor området sivil krisehåndtering.

Stabskurs har vært avholdt for 11 politidistrikt siden 2008. På disse kursene møter politimesteren med sin operative stab. Redningsledelsen deltar på deler av kurset og på øvelser. Politihøgskolen tilbyr årlig studier for operasjonsledere og innsatsledere med plass til 24 studenter på hvert kurs. Det tilbys annet hvert år studie i beredskapsplanlegging med 24 studieplasser.

Politihøgskolen har grunnkurs for krise- og gisselforhandlere, sist gjennomført i 2006. Det gjennomføres årlige repetisjonskurs. Annet hvert år tilbys grunnkurs i bekjempelse av terrorhandlinger og kurs i livvaktjeneste tilpasset de behov som finnes for innsatspersonell² i kategori 1 og 2 ved Oslo politidistrikt og PST. Årlig avvikles to kurs med 72 kursplasser for innsatspersonell i kategori 3 som skal inn i politidistriktenes Utrykningsenheter (UEH).

Politihøgskolen leder nasjonal politioperativ referansegruppe. Denne gruppen utarbeider program (fagplan) for årlig trening av innsatspersonell i politidistriktene. Politihøgskolen planlegger å tilby studier i strategisk analyse og strategisk kriseledelse.

Politiets øvelser mv.

Fra 2007 har Politidirektoratet gjennomført en større samvirkeøvelse hvert år (øvelse TYR) for å styrke politidistriktenes evne til krisehåndtering med øvingsmål redningstjeneste, naturkatastrofer og organisert kriminalitet/terror mv.

I mai 2011 iverksatte Politidirektoratet arbeid med en risiko og sårbarhetsanalyse for å kartlegge politiets innsatsevne for å håndtere ulike hendelser og situasjoner. Politiets evalueringsrapport om angrepene 22. juli vil sammen med 22.

² Se PBS 1 (POD 2011) pkr. 4.2.1. Innsatspersonell. Kat. 1. – Beredskapstroppen Kat. 2. Livvakter ved PST og Oslo politidistrikt, DKP, Kat. 3. – UEH, Kat. 4. – Andre tj.personer med våpengodkjenning, Kat. 5. – Tj.personer med tilpasset opplæring (uten våpengodkjenning).

juli-kommisjonens rapport vil være viktig bidrag til denne analysen.

Som et hjelpemiddel for offentlige og private virksomheter, la Politidirektoratet, PST og Nasjonal sikkerhetsmyndighet høsten 2010 frem veilederen *Sikkerhets- og beredskapstiltak mot terrorhandlinger*. Veilederen fokuserer på sikkerhetsplanlegging mot terrorhandlinger, men rådene som gis vil også være til nytte i arbeidet med å forebygge annen kriminalitet og sikkerhetstruende virksomhet. Anbefalingene i veilederen bygger på erfaringer og praksis nasjonalt og internasjonalt.

Som en oppfølging av *Øvelse Oslo 2006* etablerte Politidirektoratet i samarbeid med Forsvaret i 2007 en fast liaison fra Forsvaret til Politidirektoratet. 1. januar 2011 etablerte Politidirektoratet en med politiliasjon ved Forsvarets operative hovedkvarter (FOH).

1.11.4 Styrket arbeid med samfunnssikkerhet Innledning

Justisdepartementet er tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap. Stortinget har behandlet tre stortingsmeldinger om samfunnssikkerhet og beredskap siden 2002: St.meld. nr. 22 (2007-2008) *Samfunnssikkerhet. Samvirke og samordning*, jf. Innst. S nr. 85 (2008-2009), St.meld. nr. 39 (2003-2004) *Samfunnssikkerhet og sivil-militært samarbeid*, jf. Innst. S nr. 49 (2004-2005) og St.meld. nr. 17 (2001-2002) *Samfunnssikkerhet. Veien til et mindre sårbart samfunn*, jf. Innst. S nr. 9 (2002-2003). Med dette har departementet fulgt opp forsvars- og justiskomiteens merknad, jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002) og Innst. S nr. 9 (2002-2003), om parallell behandling av langtidsplaner for militært forsvar og sivil beredskap. Gjennom en slik parallell behandling sikres en god balanse mellom militær og sivil beredskap.

Stortinget har også behandlet St.meld. nr. 35 (2008-2009) *Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver*, jf. Innst. 153 S (2009-2010) samt St.meld. nr. 37 (2004-2005) *Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering*, jf. Innst. S nr. 265 (2004-2005).

Tiltak

Som oppfølging av St.meld. nr. 37 (2004-2005), ble den sentrale krisehåndteringen styrket ved presisering og klargjøring av ansvaret for krisestyring i lederdepartementet, styrket krisekoordinering

gjennom opprettelsen av Regjeringens kriseråd (RKR) og etablering av Krisestøtteenheten (KSE). KSE skal bidra med støttefunksjoner til lederdepartementet og RKR i deres krisehåndtering. RKR skal ivareta og sikre en overordnet strategisk koordinering, samt frembringe bekreftet informasjon til Regjeringen.

Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S nr. 85 (2008-2009) har Justisdepartementet igangsatt arbeidet med tilpassning og omstilling av sivilforsvaret. Behovet for å investere i nytt utstyr i sivilforsvaret er bl.a. aktualisert gjennom angrepene 22. juli. Regjeringen har i egen proposisjon foreslått å øke bevilgningen til investeringer i sivilforsvarsmateriell med 30 mill. kroner i 2011. Styrkingen skal særlig gå til innsatsbekledning, men også til utstyr som øker mobiliteten og tilstedeværelsen i distriktene og bedrer evnen til å håndtere store hendelser.

Redningshelikopter

Regjeringen fremmet for Stortinget i juni 2011 Prop. 146 S (2010-2011) Anskaffelse av nye redningshelikoptre mv. i perioden 2013-2020. Regjeringen foreslår i proposisjonen å gå til anskaffelse av inntil 16 nye, moderne allværs-, søk- og redningshelikoptre i 10-20 tonns klassen til Fastlands-Norge. Kostnadsrammen for dette og tilknyttede infrastrukturanskaffelser er foreslått til 16,8 mrd. kroner. Redningsambisjonen for de nye helikoptrene er å kunne redde 20 mennesker innen for en radius på 150 nm fra grunnlinjen. Anskaffelsen innebærer en betydelig investering i redning og beredskap i Norge og vil på vesentlige områder forbedre redningshelikoptertjenestens evne til å løse samfunnsoppgaver som søk, redning, luftambulans og andre viktige oppgaver. Helikoptrene skal anskaffes som flerbrukshelikoptre, som også skal kunne gi bistand til politiet.

Sivile øvelser

I 2006 ble *Øvelse Oslo* gjennomført i form av fullskalaøvelse hvor scenario var bygget opp rundt terrorhandlinger i hovedstaden. *Øvelse Oslo* involverte operativt, strategisk og politisk nivå.

Nylig ble *Øvelse SkagEX11* gjennomført som en fullskalaøvelse, der scenariet var en skipsulykke med påfølgende oljekatastrofe. For å sikre en helhetlig og systematisk tilnærming til øvelser, har Justisdepartementet gitt DSB i oppdrag å utarbeide en nasjonal rammeplan for sivile nasjonale øvelser. Neste rammeplan skal dekke perioden 2012-2016. DSB utarbeider årlige nasjonale

øvingskalendere som viser en oversikt over planlagte og avholdte øvelser. Øvingskalenderen er internettbasert og er bygget på opplysninger innsendt fra kommunalt, regionalt og sentralt nivå, samt aktuelle aktører. Departementene forventes å delta i eller arrangere jevnlig og tilpassede øvelser, herunder øvelse CMX (NATO-Øvelsen Crisis Management Exercise), øvelse SNÖ (Sivil Nasjonal Øvelse) og øvelse Barents Rescue.

Erfaringer fra Justisdepartementets tilsyn med departementene i sivil sektor viser at øvelser er et viktig bidrag til vår krisehåndteringsevne. Justisdepartementet ønsker også fremover å gi sivile øvelser høy oppmerksomhet. Øvelsene kan gjennomføres i forskjellige formater hvor bl.a. øvingsformål er styrende for valg av form. Øvelsene skal legge til grunn nasjonale risiko- og sårbarhetsvurderinger som er i tråd med det risikobildet som fremgikk i St.meld. nr. 22 (2007-2008) og det nasjonale risikobildet som DSB la frem i 2011, jf. *Nasjonal sårbarhets- og beredskapsrapport 2011*.

Nødnett

Justisdepartementet har det overordnede ansvaret for etableringen av et nytt digitalt radiosamband til nød- og beredskapsstatene, Nødnett. Stortinget vedtok 18. desember 2006 igangsetting av første utbyggingstrinn av nytt digitalt nødnett, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007) og Innst. S. nr. 104 (2006-2007). Nytt Nødnett er etablert på det sentrale Østlandet. Utbyggingen av Nødnett, som er del av samfunnets kritiske infrastruktur i hele landet, er en betydelig satsing på økt samfunnssikkerhet. Stortinget vedtok 9. juni 2011 at Nødnett skal bygges ut for hele Fastlands-Norge innenfor en samlet kostnadsramme for trinn 2 på 4,7 mrd. kroner, jf. Prop. 100 S (2010-2011) og Innst. 371 S (2010-2011). Dette vil gi nød- og beredskapsstatene i Norge et nytt og moderne radiosamband både i deres daglige arbeid for publikum og ved større ulykker og kriser.

Politiets anmodning om transportstøtte (helikopterbistand) fra Forsvaret

Justisministeren og forsvarsministeren har startet et arbeid med å gjennomgå retningslinjene som Hovedredningssentralen skal benytte når de vurderer politiets anmodning om helikopterbistand. Det er viktig for å sikre at politiets bistandsbehov gis høy prioritet, og at tidsbruken ved behandlingen av anmodningen blir kortest mulig.

Redningshelikopterberedskapen som opereres av Forsvaret og disponeres av redningstjenes-

ten er en viktig ressurs for transportstøtte til politiet. 330 Skvadronen har fem avdelinger plassert i Banak, Bodø, Ørland, Sola og Rygge. Siden september 2009 opererer skvadronen Florø som detašement, det vil si at det ikke er fast mannskap på denne basen, men at mannskap fra andre avdelinger deler på vaktbelastningen.

Hovedredningssentralen styrer i dag bruken av redningshelikoptrene som nå nesten utelukkende brukes til det som defineres som rednings- og luftambulanseoppdrag, hvorav redningsoppdrag har førsteprioritet. Det er imidlertid ikke bare disse oppdragene som i snever forstand bidrar til å sikre liv og helse. En rekke politioperasjoner er også svært viktige for folks liv og helse, og må klart inngå i de vurderinger som gjøres når støtte skal gis prioritet. Dette gjelder særlig tidskritiske politioperasjoner knyttet til alvorlig kriminalitet, som f.eks. Utøya.

Instruks om Forsvarets bistand til politiet gitt ved kgl.res 28. februar 2003 (Bistandsinstruksen) vil bli vurdert justert for å forenkle prosedyrene for anmodning om bruk av redningshelikopter til transportstøtte for politiet i akutte situasjoner, for å sikre bistand til politiet når det er nødvending med transportstøtte.

I perioden 1. oktober 2011-1. august 2012 vil det bli etablert en militær helikopterberedskap med Bell 412 helikoptre på Rygge flystasjon som etter anmodning kan yte administrativ transportbistand til politiet i akutte situasjoner. Stortinget vil bli orientert om en ev. videreføring av denne ordningen på egnet måte.

1.11.5 Videre arbeid for å styrke samfunnssikkerhet og terrorberedskap

Budsjettmessige prioriteringer

Som en direkte oppfølging av angrepene 22. juli 2011 foreslår Regjeringen å øke bevilgningene med til sammen 356,1 mill. kroner i 2012 under Justisdepartementet, jf. nærmere omtale under respektive programkategorier. Av dette er 163,8 mill. kroner til politi og påtalemyndighet, herunder 95 mill. kroner knyttet til etterforskning av angrepene, 29,7 mill. kroner til bedret politihelikopterberedskap, 30 mill. kroner til PST og 9,1 mill. kroner til påtalemyndigheten.

Angrepene ventes å medføre at mange søker om voldsoffererstatning, og Regjeringen foreslår å bevilge 30 mill. kroner til å øke kapasiteten for behandling av søknader om slik erstatning i 2012. Dette vil bidra til at søknader som følge av angre-

pene 22. juli 2011 behandles raskere enn de ellers ville ha blitt, uten å fortrenge behandlingen av andre søknader. Tiltaket vil også bidra til en betydelig reduksjon i nåværende antall ubehandlede saker. Økningen av saksbehandlingskapasiteten vil også medføre økte utgifter til utbetaling av voldsoffererstatning. Utgiftsøkningen anslås til 150 mill. kroner.

Justisdepartementet ble hardt rammet av angrepet i regjeringskvartalet. For å sikre et fortsatt høyt aktivitetsnivå i departementet i 2012 foreslår Regjeringen å øke Justisdepartementets driftsutgifter med 7,5 mill. kroner.

Regjeringen foreslår videre å øke bevilgningen til kriminalomsorgen med 4,8 mill. kroner for å gjennomføre varetektsfengslingen av den siktede på en sikker måte. Det er ikke avklart hvordan rettssaken mot den siktede vil bli gjennomført.

Utover forslagene på 356,1 mill. kroner som er direkte knyttet til angrepene foreslås det å øke bevilgningen i 2012 til beredskapstroppen i Oslo politidistrikt med 25 mill. kroner for ytterligere utstyrsanskaffelser. Bevilgningen til PST foreslås økt med ytterligere 16,4 mill. kroner til bl.a. økt bemanning og spaningskapasitet. Det foreslås å øke bevilgningen til PHS med 32,7 mill. kroner til videreføring av det rekordhøye opptaket på 720 studenter. Det foreslås også å bevilge tilsammen 138,2 mill. kroner til politiet til dekning av helårsvirkningen av å ansette politihøgskolestudenter som ble ferdig utdannet sommeren 2011 og legge til rette for å kunne tilby jobb til studentene som uteksamineres sommeren 2012. Det foreslås å øke bevilgningen med om lag 1,5 mrd. kroner i 2012 for å videreføre arbeidet med utvikling og drift av nytt landsdekkende nødnett. Regjeringen foreslår også å øke bevilgningen med 50 mill. kroner til å videreføre prosessen for anskaffelse av nye redningshelikoptre, og med 40 mill. kroner til å styrke vedlikeholdet av dagens redningshelikoptre. Videre foreslås det å øke bevilgningen under Justisdepartementet med 13,3 mill. kroner til innføring av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett i 2012.

Regjeringen foreslår for øvrig i egen proposisjon å øke bevilgningen under Justisdepartementet med til sammen 281,2 mill. kroner i 2011 for å håndtere de umiddelbare konsekvensene av angrepene.

Meld. St. nr. 7 (2010-2011)

Regjeringen presenterte i 2010 Meld. St. nr. 7 (2010-2011) *Kampen mot organisert kriminalitet*. Meldingen gir en bred oversikt over dette krimi-

nalitetsproblemet, både internasjonalt og i vårt land. I tillegg beskriver meldingen på hvilke måter norske myndigheter har søkt å forebygge og oppklare slik kriminalitet.

Videreutvikling av politi- og lensmannsetaten

Justisdepartementet har startet et arbeid som bl.a. skal gjennomgå politiets oppgaver og organisering - Resultatreformen - videreutvikling av politi- og lensmannsetaten. En sentral del av arbeidet vil være spørsmål om beredskap, bemanning, responstid, organisering og utstyr.

Angrepene 22. juli har vist at det også er behov for å vurdere kapasitet, organisering og andre spørsmål knyttet til driften av operasjonssentrene. Dette vil bli vurdert i det videre arbeidet med Resultatreformen – videreutvikling av politi- og lensmannsetaten, med sikte på å få enda mer målrettet og effektiv bruk av politiets ressurser.

Stortingsmelding om Samfunnssikkerhet

Det vurderes å legge fram en ny helhetlig stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap i 2012.

Våpenlovgivningen

Den 18. juni 2010 ble det nedsatt et regjeringsoppnevnt utvalg som skal gjennomgå gjeldende våpenlovgivning og fremme forslag til ny våpenlov eller nødvendige endringer i eksisterende våpenlovgivning. Departementet mener at utvalgets mandat også omfatter de forhold som terrorsaken har reist. Departementet har også gjennom sin representant i utvalget tydeliggjort dette overfor utvalget.

Av utvalgets mandat fremgår det bl.a. at formålet med utredningen er å få en våpenlov tilpasset dagens samfunnssituasjon og fremtidens utfordringer, bl.a. i forhold til kriminalitet og teknologiutvikling. Erverv, oppbevaring og tilbakekall av våpentillatelse er sentrale tema for utvalget å vurdere. Utvalget skal legge frem sitt arbeid for Justisdepartementet innen 1. desember 2011.

Handlingsplanen «Felles trygghet – felles ansvar»

Den 1. desember 2010 la regjeringen frem en handlingsplan, kalt *Felles trygghet – felles ansvar*, for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, som i ytterste konsekvens kan føre til terror. Handlingsplanen har som formål å sikre en helhetlig tilnærming til forebygging samt å øke

kunnskapen på området, for på den måten å sikre at forebyggingen blir effektiv og målrettet. Med et bedre samarbeid mellom ulike aktører på et tidlig stadium legges det også til rette for en bredere og mer effektiv forebygging, og dermed økt trygghet. Tiltakene i handlingsplanen følges opp.

Øvrig relevant beredskapsarbeid

I 2001 vedtok Stortinget å opprette helikoptertjenesten med virkning fra 1. september 2003, jf. St. meld. nr. 51 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 155 (2001-2002). I forbindelse med Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett i 2007, jf. St.prp. nr. 69 (2006-2007) og Innst. S. nr. 230 (2006-2007), ble de opprinnelige rammebetingelsene for helikoptertjenestens beredskap endret. Justisdepartementets har i brev 21. august 2007 gitt Politidirektoratet i oppdrag å organisere en effektiv ressursstyring og prioritering med sikte på en best mulig polititjeneste samlet sett. Beredskapsnivået fastsettes med utgangspunkt i innsats mot kriminalitetsbekjempelse, oppdragstyper, oppdragsmengde, innsatsområder, tid på døgnet mv. Også vurdering av reservehelikopterløsning inngår i fastsettelsen av beredskapsnivå ut fra kost-/nyttevurderinger.

Politihelikopteret, som er etablert som en enhet i Oslo politidistrikt, kan i hovedsak bidra ved bl.a. følgende oppdragstyper; oversikts- eller observasjonsplattform ved alvorlige ulykker og væpnede aksjoner, spaning ved mistanke om alvorlig kriminalitet, statsbesøk eller andre VIP-besøk og grensekontroll. Politihelikopteret er ikke en erstatning for andre politiressurser, men er et supplement. Bevilgningen til politihelikopterberedskap foreslås økt med 29,7 mill. kroner i 2012.

Som en del av Oslo politidistrikts hundetjeneste er det organisert en bombegruppe med spesialhunder. Disse benyttes på nasjonalt nivå. Oslo politidistrikt har spesiell kompetanse og særskilt utstyr i form av et såkalt mobilt innsatskonsept (MIK). Konseptet benyttes når det fryktes voldelige demonstrasjoner med opptøyer og skadeverk. Hensikten er å forhindre at seriøse aktørers markeringer blir ødelagt, og å hindre

skadeverk. De enkelte politidistrikt kan anmode Oslo politidistrikt om bistand fra MIK-konseptet. Flere politidistrikt har i de senere år blitt tildelt pansrede kjøretøy til bruk i forbindelse med særskilte oppdrag. Krise- og gisselforhandlertjenesten har blitt omorganisert og er nå etablert i Oslo politidistrikt. Den representerer politiets spisskompetanse ved forhandlinger i terror- gissel- og kidnappingsituasjoner.

1.11.6 Avslutning

Til tross for at store deler av regjeringskvartalet ble påført så store skader at lokalene er ubrukelige for en lang periode som følge av bombeeksplosjonen 22. juli 2011, har departementene vært i stand til å fungere ved å etablere seg i midlertidige lokaler. Justisdepartementet tok rollen som lederdepartement, og Regjeringens kriseråd ble raskt innkalt. Krisestøtteenheten etablerte seg i lokaler til Forsvarsdepartementet. Departementet var aldri satt ut av funksjon.

Det er legitimt å stille spørsmål rundt hvordan politiets aksjon og redningsarbeidet ble gjennomført. Samtidig er det betimelig å gi honnør til dem som var i aksjon fra nødetatene, og til andre offentlige ansatte og frivillige som gjorde en formidabel innsats under svært vanskelige forhold.

De erfaringene som nå gjøres som følge av angrepene 22. juli 2011, vil sette sitt preg på arbeidet med å forebygge og bekjempe terror i særdeleshet og styrket samfunnssikkerhet i sin alminnelighet i tiden framover. Det er viktig at arbeidet med krisehåndtering er bredt forankret basert på samarbeid på tvers av fagmiljøer, for på den måten best å kunne utnytte de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

1.12 Anmodningsvedtak i stortings sesjonen 2010-2011

- Vedtak nr. 173, 11. april 2011
- Vedtak nr. 477, 12. april 2011

Vi viser til nærmere omtale under kategoriomtalene og i del III.